

Szerkesztői iroda:

Nagy-Enyeden

A KIADÓHIVATALBAN

hová

lap szellemi részét illető

közlemények küldendők

Kiadóhivatal:

Wokál János könyvkereskedése

hová

az előfizetések és hirdetések

bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adának vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:

helyben hához hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt.
félévre . . . 2 frt.
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:

3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyilttér sora 15 kr.

Dr. Pauler Tivadar

m. kir. igazságügyi miniszter

A megelőző hét utolsó napjaiban egy igen súlyos veszteség érte hazánkat; egy nagy fia, egy nagy alak: dr. Pauler Tivadar igazságügyi miniszterünk költözött el e földi alantias világból!

Váratlanul nem volt ugyan mondható kimulása, mert előhaladott korán (70 éves volt) felül utóbbi évei is, melyeken át többnyire betegeskedett, elő kellett készítsenek e csapásra; úgyde fájdalomosan érintett mégis azért mindenkit, ki érdemeit és nagyságát ismerte, mivel ez halálát egy nem könnyen pótolható veszteségnek látja.

Hosszu s érdemdús volt megfutott pályája. Jellemzők pedig ez alatt: erélyessége, munkássága, — melyek mindenként felett a kitartás is híven kísért — s főleg következetessége bármilyen eljárásban, úgy hogy ezek bármelyike példány gyanánt tartható szem előtt. S ezekhez vehetjük sokoldalúságát, vagy is érdemei egyik legfőbbikét, hogy t. i. több neki jutott nevezetes szerepnek tudott megfelelni, és pedig jelesen: nagy volt egyaránt, mint bíró előbb, mint tanár, jogász s író később s legutóbbi éveiben, mint miniszter. Ha a tudóst s tanárt nézzük benne, érdeme az, hogy kezdeményező volt, mintegy a jogi irodalomban egyike a legkitünőbb munkásoknak, tankönyvei pedig vezető szálát nyújtanak az ifjúságnak, a tanuló jogászvilágnak s közközben forognak, közkedveltségnek örvendenek mind mai napig. Mint államférfi sem volt kisebb, e téren szerzett érdemei is elvitázhatlanok. Egy szóval számos nagyérdeműt s fénydallát röviden összeszegezve, talán úgy fejezhetjük ki, ha azt mondjuk, hogy: tanár, tudós, író, szónok s államférfi — mindenik kimagasló volt! általában egy nagy alak!!

Mindezeket vesztők tehát benne, valamint egy oly harcizost is, illetőleg munkást, kinek a magyar nemzet politikai és szellemi reformálásának kime-

ritő nagy vállalatában is nem jelentéktelen szerep jutott.

Emléke legyen áldott! Érdemei tegyék nevét halhatatlanná!

Pauler Tivadar életrajzi adatait röviden a következőket említhetjük:

Született Budán 1816-ban, előkelő szülőktől; atyja a főhadikormányzó fogalmazó volt. Végezte előbb a budai gymnasiumot s a pesti egyetemre ment folytatni tanulmányait; ezt is kitünően végezve, igen fiatalon, már 16-ik évében bölcselet-tudorral lett felavatva, s három évvel később a jog- s államtudományok tudori szigorlatát is sikerrel letette. De ezt megelőzőleg már egy tanszéket vállalt el Pesten, melyen helyettesként tanított; ám a zágrábi jogakadémiához már rendes tanárrá lett kinevezve, honnan 1845-ben a megyei rendektől megyei törvényszéki bíróvá választott. Ugyanezen évben (1845.) lett a magyar tudományos akadémia levelező tagjává, tíz évvel később pedig rendes taggá s mint ilyenek székfoglalója (két értekezés: „Az akadémia jogalapjairól” és „Az elévülésről” címűek) már hírnevet szereztek számára. A pesti egyetem jog- és államtudományi karánál tanári állást épen a zivataros időben, 1848-ban vállalt, s előadta az ész- és büntetőjogot, a jog- és államtudományok encyklopaediáját.

Ő Felsége az 1867-ben történt megkoronázásakor a Lipót-rend keresztjével jutalmazta érdemeit, mihez az utóbbi években, 1881-ben a valóságos belső titkos tanácsosi cím is járult. 1869-ben lett kinevezve a legfőbb ítélőszékhez bírónak, mely állást is jelesen töltött be; de nagyobb kedvet tanúsított még is a tanári székhez, úgy hogy csakhamar ismét azt foglalta el, mit aztán csak az 1874-ben vallás- és közoktatásügyi miniszterrel történt kinevezetésekor hagyott oda. Az azt követő évben pedig az igazságügyi tárczát vette át s tartotta kezében az 1875-ik évi lemondásig, mikor újfólag tanári hivatását folytathatta, mely évben lett egyszersmind a Lipót-rend nagykeresztjével kitüntetve. Az 1878-ik évi óta folyton kezei között volt az igazságügyi tárcza egészen haláláig. Országgyűlési képviselő is volt: a főváros I. kerületéből választva, legelőbb 1881-ben s azon innen még öt választás alkalmával.

Irodalmi művei közül az „Akadémiai Értesítő” által közölt kisebb dolgozatai is már figyelemre méltóknak lettek találva; de aztán számos értekezése — köztük a már említett székfoglalók — híressé tették nevét. Tankönyvei, melyeken főleg a „Jog- és államtudományok encyklopaediája” s a „Büntető jog” annyira odaadással s mély tanulmányozással folytán írottaknak, annyira sikerülteknek let-

tek elismerve, hogy a hazai nyelvünkön megjelenteken felül idegen nyelveken, külföldön is számos kiadást értek. E műveinek megírása pedig azon időre esik, midőn az egyetemi cathedrán, rendesen zsufolt hallgatóság előtt tartani szokott előadásával is már keresetté, közkedveltségűvé tette magát.

Mint szónok sem volt kisebb: a képviselőházban mindannyiszor nagy tetszéssel találkozott s akárhányszor meg épen meggyőző volt elmondott beszéde. 1874-ben lett az akadémiai igazgató-tanács tagjává megválasztva, az 1880. évben pedig az akadémia másodelnökévé.

E nagy férfit betegsége már évek óta megtámadta volt, jóllehet csak az utóbbi másfél év alatt kezdett veszélyes jelleget öltetni. Tavalyi szabadsága alatt orvosainak gondos gyógykezelése alá engedte magát vétetni; ezeknek azonban feltűnt a kór idült volta, s így nem sok reményt kötöttek a teljes gyógyuláshoz. Javulni mégis látszott ez idő alatt; úgyde mihelyt ismét azon korábbi fáradhatatlan tevékenységét megkezdte, mely nála mintegy élet-szükség volt, azonnal előállott és pedig nagyobb fokban a baj. Szeretett nevének halála miatti bánata is káros hatást gyakorolt egészségére, de legfőképp azon erőt s jóllétet nem kímélő kitartás, melylyel hivatalos teendőit mindvégig intézte. Halála előtti napokban otthonában lettek némely fontosabb ügyek elintézve. Utolsó napjaiban gyomorbaja lett tulnyomó és halálos; étvágytalanság mutatkozott nála, aludni sem tudott s még hangja is elhalt. Ekkor már kezelő orvosai is lemondtak életben maradáshatásáról.

Es egy érdemekben ennyire gazdag férfinak temetése is méltó volt hozzá! Tengernyi volt azok száma, kik koporsóját kikísérték; a magyar társadalomnak mondhatni minden osztályából voltak jelen a temetésen és az azt megelőző gyásznapon s mindenikét elfogta az igazi részvét, sőt nem egyet könnyekre indított. A temetés egy szóval díszes, fenséges volt, legnagyobb fényt pedig kölcsönözött neki azon körülmény, hogy az ország koronás királya sem hiányzott onnan! Felkereste egyszerű lakát e nagy férfinak s a koporsó mellett megjelenésével fejezte mintegy ki, hogy érdemeit elismeri s a nagy veszteség miatt maga is fájdalmat érez!

Az alsófehérmegyei tanító-egyesület közgyűlése.

Az alsófehérmegyei tanító-egyesület folyó évi rendes közgyűlését május hó 1. és 2-án tartotta meg Marosujvár vendégszerető kebelén, az állami iskola egyik tágas tan-

TÁRCZA.

A sir.

— Németből. (Báró Salis Gaud. János.) —

Hideg van lenn a sirban
S oly néma csend lakik;
A mi e földön jó van
Mindattól elszakít:

A dalló csalóganynak
Nem zeng le éneke,
Hű szava a barátinak
Sem hat a mélybe le.

Özvegy menyasszony s mátká
Keserve hasztalan;
Hiába' sir az árva, —
Marad vigasztalan.

De mégis itt honol a
Várva-várt nyugalom;
Kapu ez, mely mutatja
Merre menj, hol a hon . . .

És a szegény szív végre,
— Mely annyit háborog —
Itt lel igaz békére,
Hol többé nem dobog.

D. I.

Új élet régi tudomány.

— Irta Börne Lajos 1823. —
(Folytatás)

Az államtannal még ennél is rozsbabul áll a dolog. Ha erkölestannunk nincsen is, van legalább erkölcsünk s a szívűből az észhez vezető út földabrosz nélkül is meg lehet találni. De nemesak hogy államtannunk nincs, még kormányzási művészettel sem rendelkezünk. Könnyebb lenne e tétel bizonyítása, ha érveink nem lennének oly számosak; át kell előbb törnünk az új érvek tolongó sokadalmán, hogy a régiekhez érhesünk, melyek e helyen egyedül használhatók. — Mióta Európában művészet és tudomány új életre kelt, mindenki felhasználta saját foglalkozás-körében a tapasztalást, így az orvos, természetbúvár, tengerész, kézműves, kereskedő, festész, — csak az államférfiak nem tanultak abból semmit. Tanulási eső-könyösségük kiválólag abban nyilvánult, hogy elmeéleségüket a történelmi viszonyok különbségeinek kutatására pazarolták s nem iparkodtak szellemükkel a századok elrejtett hasonlóságait felfedezni. Úgy okoskodtak s úgy eseltekdedek, mintha valaki ilyenformán következtetne: soha sem fogok meghalni, mert azok közül, kik eddig meghaltak, egy ember sem volt hozzám mindenben teljesen hasonló. — Ha a harmincz éves háboru okozóinak s vezetőinek valaki ezt mondta volna: „jó emberek ne fáradjatok hasztalan, jusson eszetekbe mit írt Luther a szász választófejedelemeink: „Felséged már tudja s nem is kéti, hogy ez úgy az égben másként van elhatározva, mint Nürnbergben” . . . azt fehélték volna (higgyétek el a holtaknak, mert a holtak nem hazudnak):

„Luther derék ember, eszes ember, igazságos ember volt, úgy hiszünk neki, mintha Isten mondta volna, de Luther Nürnbergről szól s nem Prágáról.” — Mit lehet ily emberektől várni? Miből is okulhattak s tanulhattak volna az államférfiak? — A közelebbi századok története merőben esaládi történet s Európa kormányzása abból állott, hogy legfőképp hat embert vezettek. Ez annyira szöszterint igaz, hogy ha valamely esemény alkalmával a hetedik ember is közbelépett, a diplomaták minden ravaszságuk daczára pórul jártak. A reformatort, Németalföld elszakadását, az angol és francia forradalmat sem megakadályozni, sem vezetni nem voltak képesek. Persze azt lehet erre mondani: „ezt emberi hatalom nem tehetta!” — de megpróbálták megakadályozni, úgyde a ki lehetetlenre vállalkozik, azt árulja el, hogy a lehetségesre nem képes s a valót nem éri fel észszel. — A kísérleti politika nem ér többet a kísérleti természettannál, mint emez alkalmas arra, hogy egyetemeken a történelmi jelenségeket megmagyarázza, az emberi viszonyok elemeit s egymásra hatását szemléltesse, de arra nem tanít meg, mint lehet a dolgok természetét megváltoztatni. A phisicus és vegyész dolgozótermében villanszikkra esalhat ki, galván ütéseket oszthat, légnemeket, savakat, alyakat állíthat elő, de éghajlatot, időjárást megváltoztatni, szelet, dörgést, villám- lást és esőt esinalni és elűzni — ez felülmulja erejét. A korábbi századok államférfiai állami-sebészek voltak, de nem államdoctorok. — A derekabbak közülök elfogadták ugyan a Hipparates tételét, hogy „a mit az orvosság meg nem gyógyít, meggyógyítja a vas, a mit a vas nem gyógyít, meggyógyítja a tűz.” De megfordították a tétel sorrendjét s ehhez képest a beteg idők ellen az ágyutüzet

megfelelő női.

MET

dús beren-
ébe ajánlani,
néfele átalaki-
alma, fiz és
árban kap-

sommal oda
ség megelé-

ly tisztelettel
SZ IDA.

rt

szégl sör,
felléptek
e, a mű-
helyesül-
az ural-
oklevél,
t, s nem
mulhatat-
zezer kö-

boragjának,
Bes, Gyár-

IV-ik osz-
alattakivonat
knel, az el-
gyermeknek
ely előrelát-
ur, született
er, az orvosi
bbek között
— A nehéz
hanem ele-
b köszönetet
javára való
Hoff Janos
nkorkát kül-
s, Elisabet-
malata mell-
rlekek telje-
írja, orvosi
inó voltát
a azt a mell-

A valódi
os aláírása.)
asra.
fr. 58 pal.
kr. III
t. Gyermek-

-Felértart:
-Szébenben:
4-4

KÖNYVKÖTÉSÉRT

on

termében. — Az egyesület tagjai szép számmal gyűltek egybe, résztvenni a tárgysorozatban fontos teendőik elvégzésében. Megjelenésükkel szerencsétlenné tették egyesületünket Újvárnak ügyünkért lelkesülő lakói közül többen, valamint a szomszéd tankerületből is néhányan.

A közgyűlést — melyről részletesen a jövő számban — egyesületünk fáradságot nem ismerő buzgó elnöke, nsgos Gáspár János kir. tanácsos és tanfelügyelő ur nyitotta meg az alább olvasható, tanügyi viszonyainkat kiváló alapossgal jellemző beszéddel.

Tisztelt kartársak!

Midőn szerencsém van nemes Alsófehérmegyei tanító egyesületének tisztelt tagjait, kedves ügytársaimat, a köznevelésügy marosújvári lelkes barátainak szíves meghívására itt, a vendégszerető helyen, szívemből üdvözölni, — engedjék meg nekem néhány futó pillantást vetnem népoktatási helyzetünkre!

Mióta népoktatásügyünk rendezését a magyar kormány és törvényhozás annyi század után kezébe vette; egy szebb jövő megalapítására czélzó, sok részben még ideális népoktatási törvényeket megalkotta, s a végrehajtással megbízott kormány a szintén sokban ideális tantervet közrebocsátotta: el kell ismernünk, hogy a népoktatás és nevelés ügye országosra szép reményekre jogosító lendületet nyert; a régi kezdetleges népoktatás újja szervezése, hiányzó létesítése, a tanítóknak a modern paedagogia szellemében leendő kiképzése s a legszükségesebb tanszerek előállítására körül örvendetes tevékenységet látunk hazánk minden vidékén.

De meg kell vallanunk azt is, hogy a közvélemény érzvén a százados mulasztást, népnünknek az európai kultúrával szemben immár tarthatatlan elmaradását; az 1848-ki nagy átalakulás- és az alkotmány visszaállításával előállott nagyfotosságu kulturfeladatokat, melyeket a születési, vallási és nemzeti különbségek folytán még szakadozott társadalom egymaga nem oldhat meg, — tekintetét a nemzet népoktatásügyének szerény munkáira vetette, s tőlük immár nemcsak annak az ideális tantervnek pontos végrehajtását; a nép gyermekeinek szükségévé vált ismeretek elsajátíttatását, vallásos és erkölcsös, dolgozni s a nyert ismereteket értékesíteni tudó polgárokká nevelését követeli; hanem a társadalom regenerációjának nagy munkáját is részben tőlük várja. . . A közvélemény fáradságtól az új meg új kötelességek kitalálásában. Nemcsak új és nehéz (elismerem, bizonyos határig szükséges) tantárgyakkal kívánja szaporítani a népoktatás különben is tömött tantervét, milyenek az egészségügy, mezői gazdaság, házi ipar és kézi ügyesség gyakorlása, a felnőttek oktatása, más ajku polgártársainknak az állam hivatalos nyelvére való tanítása; hanem legújabbán még a katonai ismeretekbe való begyakorlás és a hadkötelezettség s népfelkeltési törvény érdekében iskolai zászlóaljok alakítása is a tanító feladata lenne, tisztihelyettesi rang, örmesteri fizetési remunratio kecsesítésével stb. Hiszen hazánk nagy költője mondja, „hogy Magyarországot még egyszer meg kell hódítani, s ez a hadviselés a néptanítókra vár!”

alkalmazták, ha ez nem használt, fejműtételekhez folyamodtak, s ha ez sem használt, belső szerekre gondoltak. De ekkor már késő volt, a beteg meghalt s nem volt kit gyógyítani. S ha mégis akadt olyan beteg, ki tüzzel, vassal daczolt, a keserű gyógyszerrel a kanalat is a torkába erőszakolták — s a beteg megfojtódott. — Az ókor államférfiai egészen más szabásu emberek voltak! Mit vitt végbe Sesostris, Confucius, Solon, Lykurgós! mint folyó érczet, úgy öntötték formába népüket. Azt vetitek ellen: „nekik könnyű volt elbánni ama nyers tömegekkel; ha kifejelett népekkel lett volna dolguk, mint nekünk, ők sem értek volna célt. . .” Pompás felelet, éppen ezt vártam. Nincs az a Mózes, a ki a kifejelett népeket más formába gyúrja, ha még annyi egyiptomi csapás is áll rendelkezésére.

Az, hogy államtanunk s kormányzási művészetünk nincs, nem okozna bajt, ha a multat alaposabban s szélesebb körben ismernék. Ily ismeret nemcsak a most élők tudományos képzettségére, hanem a gyakorlati, a mindennapi életre is rendkívül jó hatással lenne. Mostani küzdelmeinket csupán az teszi oly iszonyúvá, hogy a történelmi jelenségek mindkét küzdő felet egyaránt meglepik. A meglepés pedig rémületet okoz, a rémület kétségbeesésbe úz s a kétségbeesés vak. Mi mindnyájan, kik különböző elveket szolgálunk, azon tévedésben élünk, hogy új bünök, új jogok, új jogsértések, új köveselések támadtak. Pedig a zsarnokság régi, a szabadság is régi s a kettő közti harc is régi. Mivel ismeretlen előttünk az emberiség körforgása, összevételük az időjárást az évszakkal. Ha májusban zord az idő, ezek ujonnanak, amazok busznak, hogy a nap kialvóban van. Ha novemberben egy-egy melegebb nap van, amazok jajveszéknek, ezek örvendenek, hogy jó a tavasz s így minden megnyert vagy elvesztett csata után a győzők elbizakodnak, a legyőzöttek kétségbeesnek. — Ha az ókor ismernék, a multat térképül használhatnák a jelen számára, s ha ismeretlen vidéken a legjobb térképpel is elhibázhatunk egy gyalog ösvényt, de a főirányt nem tévesztjük el, s ha van tér-

Valóban a magyar állam, az egyház, társadalom és család oly sok és életberágó, de egyszersmind oly magasztos czélt tűz a mai néptanító elé; oly súlyos kötelességeket és önfeláldozó munkát követel tőle és iskolájától, és oly társadalmi bajokért teszi felelőssé őket, hogy a mindezen magasztos czélökért lelkesülő higgadt szakféri is aggódni kezd, ha vajon az ifju lelkesedés, a lángoló ügyeszeretet, az ernyedni nem tudó munkakedv s a fáradsággal szerzett szakismeret is képessé tudnak-e tenni mindezek megvalósítására?

És önként felmerül előtte a közelfekvő és szibbasztó kérdés: hogy vajon az állam, társadalom, egyház és család, mely ily bőkezű a kötelességek osztogatásában, mely sajtó sebeit a népoktatás által kívánja gyógyítani, mely az országban ijesztő mérvben növekedő gazdasági, ipar- és kereskedelmi válság könnyebb elhordozhatása tekintetéből a népoktatás növekedését az okserűbb kerti és mezői gazdaság ismeretébe, a házi ipar, kézi ügyesség gyakorlásába is ohajtja bevezetni, s a munka iránti érdekeltséget nemcsak felkelteni bennök, hanem annak végrehajtásánál szükséges ügyességekre és műfogásokra is megtaníttatni. — Mondom, vajon amaz iskolafenntartó tényezők mindezen súlyos kötelességek teljesítésére nyújtanak-e magok részéről néptanítóinknak távolról is megfelelő segílyt, vagy bár üríthető anyagi támogatást?

Legyen szabad a kérdésekre röviden felelnem. Hogy mily mérvű anyagi támogatásban részesülnek pl. megyénk néptanítói az iskolafenntartó hatóságok részéről, elég a lefolytatnvi hivatalos adatokra hivatkoznom, melyek szerint a tanítói fizetések átlaga még a legjobban dotált államiskoláknál sem haladja meg a 498 frt 16 kr.; a r. eath. tanítók fizetésátlaga volt 334 frt 82 kr, az ágost. hitvallásuaké 311 frt 55 kr, a reformatusoké 274 frt 40 kr, a g. catholikusoké 177 frt 32 kr és a g. keletieké 129 frt 52 kr., és a két utóbbinál még e szerény alamiszna sem érte-szen biztos rovatat, a felhajtás kellemetlenségeivel keserítve.

Főlöszleges rámutatom ama szerény támogatásra is, melyben minket avagy csak az iskolaépület helyreállítására, szerény berendezése, a tankötelesek rendes iskolabajátatása, a legszükségesebb tanszerek és könyvek beszerzése körül meggyünkben (a városok s egy pár község kivételével) a községi és egyházi elöljáróságok, iskolaszékek részesítnek. . . Elhaz sok kis községben még az a szomorú anomalia is járul, hogy lakóit a régi jobbagyi időben 2-3 töredéktelekezest- s ugyanannyi nemzetiségből telepítették, s ma már mindenik féltékenyen őrzi anyagilag nem segíyezhető szegény iskoláját, a helyett, hogy egyesült erővel tartanának fenn a törvény és kor követelményének megfelelő s a hazaszeretetlenben is erős közös iskolát! Nem vádképpen mutatok én az ilyen anomáliára; mert hiszen nekem félszázada nyúló nevelő pályámon rég meggyőződésemmé vált, hogy egyedül a szakképzett, hivatása iránt rajongásig lelkesedni tudó s növendékeit igazán szerető tanító teszi az iskolát virágzóvá, minden irányban áldásossá, bármely jellegű s bármely tannyelvű legyen is az. Csak a mindennapi kenyeret is nélkülöző és jobb sorsra érdemes

képünk, az amerikai helységet soha sem fogjuk Európában keresni. Némely ember s némely nép szóval és tettel kikel a hatalom birtokosai ellen, az hive, hogy elnyomatra él, de ha a régi népek helyzetét ismernék, a magukét irigylésre méltónak találnák. Belátják, hogy nekik a műipar s a jóllet oly függetlenséget biztosít, minővel a régi népek soha sem bírtak, hogy amazok könnytelenek voltak megélhetéstket a nagyoktól s gazdagoktól kikoldulni s a kapott slamisznát drágán megfizetni. — Sokan kikelnek a nemesség ellen csak azért, mivel nem tudják, hogy a Patriciusok Rómát nyolcz századon át kormányozták s a világ első hatalmasságává emelték; hogy az ókor tiszta demokráta államaiban szellemi aristocrazia uralkodott, mely a születésinél sokkal lealázottabb volt, minthogy csak néhány egyénre szorítkozott, és sokkal elkedvetlenitőbb is, mivel senki, kitől a természet vak kegye megtagadta, sem ördemmel, sem hízlegéssel meg nem szerezhette. Sok ember nem rajongna annyira a köztársasági államszervezet fensége iránt, ha tudná, hogy a legkiválóbb görög és római államtudósok azon államformának adtak elsőbbséget, mely erősen volt keverve egyedurasági elemekkel. Némelyek nagyon szépnek tartják, hogy Athénben és Rómában a népnek joga volt a legfontosabb állami eselekvényeket megszavazni vagy visszautasítani, béke vagy háboru felett dönteni, elítélni vagy felmenteni, büntetni vagy jutalmazni. — de nem tudják, hogy akkor a néprevezetők éppen ugy használták fel a tömeget, mint most a hatalmasok a katonaságot, melynek megengedik, hogy a háboruban harezoljon, szúrjon, öljön, kiabáljon, káromkodjék, raboljon. — kik azonban nem a saját hasznukra teszik mindazt, amit tesznek, hanem vezetőik előnyére. — Sok derék ember megszegyenítőnek tartja, hogy érdemei jutalmát csak csúszás-mászással érheti el. Am tudja meg, hogy régen sokkal rozabb volt, hogy most avnagyk leg-főlebb bökölással s hízlegéssel kielégíthetők, de az ókorban a védőknek törvényadta joguk volt védenézeik felett, mely az életnek sok fontos viszonyára nézve rendkívül nyomasztó volt.

(Folyt. köv.)

tanító helyzetén ohajtanék a felhoztam sajnós körülmények között segitni.

Enlitem-é a család részéről nyújtott segílyt és támogatást? Fájdalom, még e részben alig a kezdetnél vagyunk! pedig család és iskola annyira egymásra vannak utalva; annyira szüksége van mindkettőnek a kölcsönös támogatásra, hogy mindaddig sem a családi, sem az iskolai nevelés sikertelése biztosítva nincs, míg nem bírjuk a család és iskola közt tátongó űrt áthidalni, míg e két fontos intézmény működését egyöntetűvé nem tesszük. Mely nagy műnek fokozatos kivitelére vállalkozott az erdélyrészi egyetlen nevelés- oktatási közlönyünk a „Család és Iskola“, s melynek lobogója alatt nekünk is szent kötelességünk mindent megtenni előzékenységgünkkel, szolgálatkészégünkkel s tapintatos bánásunkkal a család támogatásának megnyerésére.

Azonban a főnebb jeleztem sokoldalú feladat; egy férfi minden tehetségét, ügybuzgalmát és szorgalmát igénybevevő óriási munka, melyet a haza, a társadalom s a rák bizott nemzedék jövő boldogsága tőlünk követel, egy par-czig se csüggeszsen el; sőt annál inkább ösztönözzen az önképzésnek s ez által magunk s az egész tanítói kar szellemi emelkedésének s tekintélye gyarapításának nagy és nemess munkájára. Mert annyi bizonyos, hogy a mily arányban halad a tanító a miveltségben, azon arányban fog iskolája is emelkedni, érdekeltséget s rokonszenvet költeni a társadalom minden rétegében. És a mire e részben talán elmékedéseink s tanulmányaink útján, a rendelkezésünkre álló csekély eszközök mellett, biztosan el nem juthatnánk, megnyílt a nemes versenyér tanító egyesületünknek a megye minden vidékére kiterjedő önképzőkörökben, hol már is a praxisban gyűjtött tapasztalatainkat, eszméinket, egy és más tanulmód és taneszköz iránt netán felmerült kételyeinket kölcsönösen kicserélve, a komoly munka az egész vonalon megindult; melynek néhány érett gyümölcsét, az ország minden tanítóegyletét élénken foglalkoztató közfontosságú tan-tételeket, szerencsénk volt mostani közgyűlésünk programjába felvenni, s alkalmat nyújtani, hogy a tisztelt ügytársak azokhoz szokott higgadtsággal hozzájárulhassanak, s a küszöbön álló III-ik országos képviselői közgyűlés elé a tárgyak fontosságához illő és szerény népoktatásunkban is végrehajtható alakban terjeszthessük.

Igen, uraim, a külön-külön gyenge erőnek egyesülése, tömörülés és önművelődés, a nemzeti cultura s a jövő nemzedék boldogítása nagy czéljainak kifizetésére; a nemes verseny, az egymáshoz tartozás boldogító érzete, a közös czél és közös munka nemes ambíciója esodákat mivelhet! Ott van az „Eötvös-alap“ és a „Tanítók országos Árvaháza“ fényes például, melyeket pedig a tanítóknak csak egy pár ezere hozott létre!

A járási körök és jelentős választmányunk félévi jevékenységéről a titkári közlenti adván bővebb tájékozást, ezzel tanító egyesületünk negyedik közgyűlését megnyitom.

(Folytatása következik)

Komlósy színtársulatáról.

— Nyílt levél a „Közérdek“ t. szerkesztőségéhez. —

Komlósy József, a székesfehérvári színház igazgatója, május 11-én, kedden szándékozik megkezdeni színelőadásait Nagy-Enyed városában, jól szervezett dráma-, vigiték-, népszínmű- és operette színtársulattal.

A már kibocsátott előleges színijelentésben be van mutatva a társulat névsora, s fel van sorolva jeles számú színdarab, melyek közül a színházi játékrend összeállítható. A darabok beosztása, színrehozatala megkivánja a színiigazgató figyelmét, műizlését, tapintatát. Hiszem, hogy Komlósy el fogja találni azt a színorméteket, mely a rövidre szabott — csak 16 előadásra terjedő — színi cyclusnak sikerét egyaránt biztosíthatja. Szerény nézetem szerint a színművek minden válfajából adhat izelítőt, de a fő-súlyt a könnyebb menetű, kevésbbé ismert színdarabok, vagy éppen itt nem adott újdonságok színrehozatalára kell fektetnie, hogy a közönség érdeklődését felkölthesse s az itt töltendő rövidke színi-idényt kelően hasznosíthassa.

Komlósy színtársulata a téli idényt Maros-Vásárhely sz. kir. városában töltötte, hol — az 1885. év okt. 3-tól 1886. ápril 6-ig — összesen 139 előadást tartott a színházlátogató közönség kifejezett meglegedése és a színpártoló egylet kitüntető elismerése mellett. Ezen alapon indultam, ilyen előzmények után vettem magamnak a szabadságot, hogy a helybeli és közel vidéki színpártoló közönség becses figyelmét és kitelhető támogatását felhívjam és felkérjem Komlósy színtársulata irányában.

Igen örvendenék, ha nemes Alsófehérmegye, s közvetlenül Nagy-Enyed város művelt közönségének kellemes időtöltést, kielégítő szorakozást, salaktalan élvezetet nyújthatna Komlósy színtársulata; míg másfelől az is örömet okozna szívemnek, megnyugtatót szerezne lelke-mnek, ha teljesülést nyerhetne azon biztató reményem, hogy szeretett szülő-megyém és a szellemi fejlődésben dajkáló városom területéről, lehető kedvez emlékekkel vehető búcsut a szerény, becsületes és jellemes színiigazgató, jóra való, szorgalmas és törekvő színtársulatával, melynek

kötélékében a vidék igéit a magyar nemzet Igen rövidre sz személyes ajánlatok levél útján ajálom vidéki nagyérdemű támogató jó akaratába. Nagy-Enyed, 1

Társamat, ugy gyanakvó szemmel mondá:

— De hátha a kinek te, különös leánygyal s egyszer — Ej, ej Lipó nakszol, pedig e ké Ha nem ugy volna, telem meg csokrom tud, hogyha már es dig nem nyilatkozni volna érzelmeinkkel hogy mindezeideig gatasaimmal minde kül, mint a hogy e is igen tehetném — Na, na, h — viszonzá ő. — akarnám kikerülni, magát!

— Jól van — val, — akkor könn kor: te, mint időse természetesen Math

— Há! . . . mukám — kiálta fé séggel. — Hm! n szép kis Mathild t vel, nyulánk, karos délyével jobban m epedő tekintetű, h

Az igazat me ugy éreztem magam másik pillanatban ből, restelve a mé felelem neki:

— Már, édes is azt mondom, am eddig semmi kom ról van szó, hogy kifakadásod teljese lehet völdöni töged Erre ő még met is kétségbe

voltunk, hogy a g összetűzés keletke szakit: „Kadét ur Alig volt au s lóra kapjunk, m legény kíséretében Mi ugyan, kezünk előbbi fog katonás tartást te kandikált a corpu lyet csokorkötés nek. A két kisass természet nem ig nyait, rögtön ész szerre kiálta:

— Ah! ah rágotak rejt a sze szedtek mind a k

Hazudni re vallottuk, hogy m rögtön elő is hoz

— Ah, mi — Na, na, köléshez is jól é zony valami gyön mondá potrohok

— Ah! int számára vannak vánosivá lett kis

A legnagyobb is inkább, mert zához, s mint m látott volna leány lansággal teljesen kétes bájai iránt. De az igazat még ket egyszerre ke

kötélkében a vidék több tehetséges tagja hirdeti Thalia ígét a magyar nemzeti színészet fejlődő csarnokában.

Igen rövidre szabott itt időzhetem megátolván a személyes ajánlatok tömegesebb megtételében: ezen nyílt levél útján ajánlom Komlószy színtársulatát a helybeli és vidéki nagyrődemű közönség hathatós pártfogása és támogatása jó akaratába.

Nagy-Enyed, 1886. május 5.

Kerekes Sámuel.

CSARNOK.

A gyöngyvirág.

(Folytatás.)

Társamat, úgy látszik, nem elégité ki feleletem, mert gyanakró szemmel nézett reám s mintegy ingerkedőleg mondá:

— De hátha úgy járunk, hogy én is annak adom, a kinek te, különösen ha egyszerre találkoznunk mindkét leánnyal s egyszerre akarjuk átnyújtani azokat.

— Ejj, ej Lipót, — ez volt a neve — te reám gyanakszol, pedig a kérdezősködés éppen ellened bizonyít! Ha nem úgy volna, mi okod volna félni, hogy én azt tisztelem meg esokrommal, a kinek te szántad a tiedet. Látod, hogyha már csakugyan így áll a dolog, kár volt eddig nem nyilatkoznod; sokkal hamarabb tisztába jöhettünk volna érzelmeinkkel; én részemről, szavamra mondhatom, hogy mindeztideig csak kedves időtöltést kerestem látogatásaimmal minden távolabbi és komolyabb szándék nélkül, mint a hogy ezt korom- és helyzetemnél fogva nem is igen tehetném másképpen, akárhogy is érezne szívem.

— Na, na, hiszen én sem értem olyan komolyan — viszonzá ő, — csupán a kellemetlen összetalálkozást akarnám kikerülni, nehogy egyik vagy másik sérte érezze magát!

— Jól van — mondám én igazi gyermeteg logikával, — akkor könnyű segíteni a zavarom; határozzon a kor: te, mint idősebb, add az idősebbnek, Ilonának, én természetesen Mathildnak.

— Áhá! . . . tehát elárultuk magunkat, édes Sámukám — kiálta föl gúnyosan és bizonyos szenvedélyességgel. — Hm! nincs is rossz gusztsa a gyerekeknek! A szép kis Mathild tüzes szemével, hullámos fekete fürtjeivel, nyulánk, karsu természetével, örökös vidám, pajzán kedélyével jobban megnyerte tetszését, mint az ábrándos, epedő tekintetű, holdvilággal merengő Ilona!

Az igazat megvallva, az első pillanatban magam is úgy éreztem magam, mint a tetten kapott gyermek. A másik pillanatban azonban, felocsudva első meglepetésemből, restelve a méltatlan gyanúsítást, sértett önérzettel feleltem neki:

— Már, édes Lipót, gondolj amit akarsz, én most is azt mondom, amit az imént, hogy látogatásaimban még eddig semmi komoly hátsó gondolat nem vezérel s ha arról van szó, hogy egyikünk elárulta magát, szenvedélyes kifakadásod teljesen meggyőzött arról, hogy azzal inkább lehet vádolni téged, mint engem.

Erre ő még hevesebben felelt vissza s öszinteséget is kétségbe vonta; én hasonlóan s már-már szon voltunk, hogy a gyermekek gyöngyvirág-vitából komoly összehittetés keletkezzék, ha legényünk kiáltása félbe nem szakít: „Kadét urak! vigyázzanak, jön a major ur!”

Alig volt annyi időnk, hogy félredobjuk a virágokat s lóra kapjunk, már ott volt őrnagyunk két leányával egy legény kíséretében lóháton.

Mi ugyan, a menyire hamarjában lehetett, igyekeztünk előbbi foglalkozásunk nyomait eltüntetni s a kellő katonás tartást felvenni, de Lipót barátom zsebéből ki-kandikált a corpus delicti, egy pár szál gyöngyvirág, melyet esokorkötés közben odatett, hogy kénytelen legyenek. A két kisasszony, kikre — mellesleg mondva — a természet nem igen bőkezűen pazarolta ékesítő adományait, rögtön észrevette az áruló dámonkákat — s egyszerre kiáltá:

— Áh! áh! kadét ur! milyen gyönyörű gyöngyvirágokat rejt a zsebében! talán még többet is szedett vagy szedtek mind a ketten?

Hazudni rasteltük, nem volt mit tenni, szépen bevallottuk, hogy mi bizony két egész csokrot kötöttünk s rögtön elő is hoztuk.

— Áh, mily szép! nézdd csak papa!

— Na, na, a kadét urak, a mint látom, a csokorkötéshez is jól értenek a kardforgatás mellett. Talán bizony valami gyöngédebb rendelkezésük van a csokroknak? mondá potrohos őrnagyunk gunyoros hangon.

— Ah! interessant! nagyon érdekes. Hát hová, kik számára vannak szánva a szép virágok? — kérdik a kiváncsivá lett kisasszonyok.

A legnagyobb zavarba jöttünk mindketten, annyival is inkább, mert az őrnagy nem egyszer hívott meg házához, s mint módos, nemes szülők gyermekeit örömmel látott volna leányai körül forgolódnai, mi pedig rút hálátlansággal teljesen érzéketlenek maradtunk a kisasszonyok kétes bájai iránt. Hiába! a szív nem ismer subordinatiót. De az igazat még sem mondhattuk meg. Ez mindkettőnk egyszerre kegyvesztettekké tehetett volna, a minek

sok kellemetlenség, bosszantás stb. lehetett volna következménye. Hát bizony mi két rossz közül a kisebbiket választottuk s a katonai virtus egyik legfőbb kellékét: az őszinteséget ez egyszer cserben hagytuk. Mintha összebészeltünk volna, egyszerre mondtuk: tudtuk, hogy a nagyságos őrnagy ur ma reggel erre fog kilovagolni a kisasszonyokkal s egy kis ártatlan meglepetést akartunk szervezni ő nagyságaiknak.

Ő nagyságaik és tatájak elég egygyűttek voltak elhinni fullentésünket, mert teljes meglegedésüket kifejező kegyes mosolylyal fogadták a csokrokat s estére meghívtak theára.

Önkénytelenül is egymásra néztünk az én bárány-szelidde vált Lipót barátommal. Mindkettőnk arezán meglepődött, hogy a közös sors hamar feledteté heves összeházközölésünkat. Oda volt a szép terv, egyszerre füstbe mentek a kedves időtöltésekbe vetett szép reményeink. Nem tudom biztosan, hogy benne minő érzelmek duhatnak, de én inkább komikusnak találtam helyzetünket s félig-meddig a sorsajuttotta elégtételnek tartottam a dolog nem várt fordulatát igaztalan megtámadásáért. Mindez természetesen csak egy szempillantás alatt ment végbe bensőnkben, a másik pillanatban elkötelezett hódolattal fejeztük ki köszönetünket a nagy megtiszteltetésért. Azután első dolgom volt birtelen odaszólni legényemnek, hogy egy szót se szóljon senkinek arról, hogy mi hova akartunk menni.

Ennyiben rendben lettünk volna, A miben most ez a váratlanul közbejött esemény megakadályozott, azt még megtalálhatjuk. — De most jött a java. A rövid scena lejárta után őrnagyunk felszólított, hogy tartunk velők a legközelebbi faluig, hol egy pár percze beszél L-i birtokoshoz, mint régi jó barátjához, kinek nagyon kedves családja van, a többi között két szép leánya, kiket még csak a következő télen akar bemutatni valamelyik bálban; jó lesz előre megszerezni e kedves ismeretséget, még leányaim sem ismerik.

De már ez váratlanabb volt minden váratlannál. Az a bizonyos falu és család nem volt más, mint a mi füstbe ment kirándulásunk célja, hol valószínűleg számítottak is látogatásunkra. — Lipót elsápadt s annyire zavarba jött, hogy az őrnagy kétszer is szőlította, míg felelt. Állapota fel is tűnt s tata és kisasszonyok egyszerre kérdezték: mi baja? talán rozslat lett? . . . . . Míg ő összedve magát, hirteleni szédülést adott okul.

(Folyt. köv.)

VEGYES HIREK.

— **A püspöki vizsgálat alatt álló nagyenyedi ref. egyházközség képviselőinek folyó május hó 16-án a délelőtti isteni tisztelet végeztével gyűlése leend a templomban.** Ezen képviselői közgyűlés tárgyai: a) a keblbi tanácsnak választás útjáni megújítása, b) az egyházi rovatának e folyó 1886-ik évre leendő megállítása, c) elnöki előterjesztések. Egyházi közéletünk nézve kiváló fontosságú lévén ezen megtartandó közgyűlés feladata, a képviselőt t. tagjait tisztelettel felhívom, sziveskedjenek azon lehetőleg teljes számmal megjelenni. Nagy-Enyed, 1886. május 8-án. — Gáspár János, egyházi főgondnok.

— **A nagyenyedi ev. ref. tanítóképzésénél folyó évi június hó 17-ik és következő napjain neptanítóképzési vizsgálatok tartatnak.** Folyamodók okmányokkal kellőleg felszerelt kérvényeiket május hó 31-ig alólt igazgatószághoz terjesszék be. Nagy-Enyed, 1886. május 8. Nagy Lajos, kép. ig.

— **Májusi fagy.** Mitől napok óta tartottunk, e hó 7-én hajnalban bekövetkezett. Az esővel, darával, hóval váltakozó zimankós hideg idő fagygyal végződött. Már 6-án hajnalban észlelték a Maros terén, hogy a növényzetet dér csipte meg. Pénteken reggel aztán a szőlőkben, a kerti veteményekben s kukoriczán is mutatkoztak a fagyperzselés szomorú nyomai. Némely kertben a joltakart növények is megfagytak. — Vannak szőlőtők, melyeken egyetlen ép hajtás vagy levél nem maradt, mások látszólag kevesebbet szenvedtek. Hogy a gyümölcsben esett-e kár, jelenleg még el nem határozható. Hanem a szőlőben, kukoriczában s kényesebb kerti veteményekben a károsodás igen érzékeny, s a hőmérő állása egyáltalán nem jogosít fel azon reményre, hogy további fagykároktól meg leszünk kímélve.

— **Nyári mulatság.** A nagyenyedi önkéntes tűzoltó-egylet majalist szándékozik rendezni május hó 16-án a sétatérén saját pénztára javára. Ohajtnak, hogy addig ez a mostani téli idő enyhébbre változzék, s kívánatos tegye a szabadban való jökedvű mulatozást s így nagyon népes közönség vegyen részt az egylet jóhírű multságában.

— **Védhímlő-oltás.** A nyilvános védhímlő-oltások a városháznál a jövő hét szerdán, azaz május hó 12- és 19-én délután 4 órakor befognak fejeztetni; felhivatnak tehát mindazon szülők, kik eddig bámi ok miatt gyermekeiket be nem oltathatták, gyermekeikkel megjelenjenek a beoltás eszközlése végett. — Rákossy Bálint.

— **Necrolog.** Farkas András benedeki ev. ref. lelkész 72 éves korában május 1-én elhalt. E hó 4-én Nagy-Enyeden, Kiss Károly kórházi gondnok lakásán dr.

Bartók György ev. ref. lelkész díszes közönség előtt tartott megható gyászbeszédet az Ur elerőlenedett szolgája felett. Kis körében lelkészi hivatalának élő jó hazafi volt. Gyászoló özvegyet hagyott maga után. Nyugodjanak békével porai!

— **Alsófehérmegye népingási statisztikája.** A megyei statisztikai bizottság e hó 4-én vette tárgyalás alá a lelkészi hivatalok útján az országos statisztikai hivatalok részére gyűjtött adatokat s a főorvos által benyújtott évi egészségügyi jelentést. Ezek szerint halálozás történt 6173, születés 8312, a népesség tehát 2139 fővel szaporodott. A szaporodás 393 fővel nagyobb, mint 1884-ben s kedvezőbb a falusi községekben, mint a városiakban. Legkedvezőbbek voltak a viszonyok a balázsfalvi és marosújvári járásokban. előbbiben (népessége 21,500) 503-mal, utóbbiban (népessége 21,500) 544-el szaporodott a lélekszám. A kisenyedi járásban a szaporodás 338, az alvincziben 229, a magyarigeniben 199, a nagyenyediben 174, a verespatakiiban 86, Vizaknán 31, Nagy-Enyeden 10, Abrudbányán 3, Gyulafehérvárt 72-vel apadt a lélekszám. A házasságkötések száma 1620. 331-el több, mint 1884-ben. Ezek közül 245 esik a magyarokra (vegyes házasság 78), a szászokra 69 (5 vegyes), román 1232 (vegyes 200), zsidó 24 (vegyes 0). Nemzetiség szerint meghalt magyar 775, szász 211, román 5142, zsidó 45, főösszeg 6173; született magyar 1106, szász 281, román 6839, zsidó 86, főösszeg 8312.

— **Hymen.** Dr. Siska Dezső, városunk szülöttje dítrő-szárhegyi község orvos holnap tartja esküvőjét Alkár városi tanácsos Ilona nevű bájós leányával Budapesten, hová a vőlegény szülői is felutaztak. Áldást s szerencsét kívánunk az új házaspárnak!

— **Két miniszterünk** tartott elnöki megnyitóbeszédet két gazdasági egylet közgyűlésén, Szapári Gyula pénzügyminiszter és Kemény Gábor közlekedésügyi miniszter. Mindkető foglalkozott a világszerte pusztító gazdasági válság kérdésével, de annak valószínű tartamáról egyik sem nyilatkozott. A baj orvoslása egyedül a világ összes termelési s fogyasztási viszonyainak kedvező alakulásától függvény, ily kis ország, mint a miénk, nagyon keveset lendíthet s csupán azon eszközök felkutatására szorítkozhatik, melyek a baj időleges enyhítésére szolgálhatnak. Mint ilyen emeli ki a pénzügyminiszter reánk nézve a Fiume felé irányuló forgalom fejlesztését, a közlekedésügyi miniszter inkább az erdőlyrészi viszonyokat tartva szemelőt, az intenzívebb gazdálkodást, különösen a húsjuhok tenyésztését, gyümölcs- és fehér asztali bor termelését, a gazdasági hitel fejlesztését illetőleg olcsóbbá tételét. Miután nálunk legalább az egyszerű gazdák közt elég igyekezet van a változott körülményekhez való alkalmazkodásra s nyomorúságunk az, hogy eladni semmit sem tudunk, igen ohajtottunk volna valamelyik miniszteri beszédben arra nézve is kapni némi útbaigazítást, hogy különösen borunknak s gyümölcsünknek mely irányban keressük az alkalmas piacot? — mert ez volna nekünk a legértékesebb tudomány.

— **A kolera elleni óvintézkedéskép elrendeli a belügyminiszter,** hogy a hatóságok az Olaszthonból érkező munkásokat vendéglők, korezmák, szállókban s magánlakásokon 3 napig orvosi felügyelet alatt tartsák s holmijokat szűkség esetében fertőtlenítsék.

— **Szomorú híreket** hallunk az ország minden részéből; a fagy ugylátszik általános s nagy károkat okozott. Szében vidékén pl. lábnyi magas a hó s minden úgy megfagyott, mint a esont. Gyalu körül fagyponat alatt 3 fok a hideg. Gácsországból és Ausztriából szintén hasonló hírek érkeznek. A sanyaru időjárás súlyát nagyban neveli a beállott takarmányhiány is.

— **A körorvosi intézményről** szerkesztett megyei szabályzatot a belügyminiszter nem hagyta helybe, hanem új szerkesztés végett visszaküldte a törvényhatóságoknak. Kifogás tárgyai azon pontozatok, melyek a körorvosoknak a törvényhatósági közgyűlés általi választásáról, fegyelmi hatóságáról s a képezendő egészségügyi alapról intézkednek. Szóval a körorvosnak, mint községi közegeknek, a községi intézkedés alatt kell maradnia. Nagy kérdés, hogy ily alapon fog-e ez intézmény nálunk meghonosodhatni s oly üdvös hatást fejteni, mint a minőtt attól várunk.

— **Görögország** nem hajt az európai hatalmasságok intésére s azon a ponton áll, hogy háboruba rohanjon. Ugy kell lenni, hogy a esítő hatalmak közül valamelyik kézalatt kardesörtetésre biztatgatta.

— **Hymen.** Berkó Salamon fogarasi nagykereskedő múlt hó 26-án jegyezte el Klein Mihály tövisi birtokosnak bájós leányát, Malvinát. — Sok szerencsét kívánunk e frigyhez!

— **A Deés-besztercei vasútvonal megnyitása** b. Kemény Gábor közlekedésügyi miniszter személyes jelenlétében a vonatmenti lakóság tömeges részvétele miatt valóságos ünneppé nyilvánára emelkedett. Mindenütt üdvözlő szónoklattal fogadták a díszes vendégeket, s a minisztert s a vállalat tulajdonképi megteremtőjét b. Bánfi Dezső főispánt minden telhető kitüntetéssel halmozták el. A hallgatag besztercei szászatyafiak is nagyon neki melegedtek s egyáltalán nem fukarkodtak a hazafias nyilat-

kozatokkal. A miniszter válaszában hangsúlyozta is, hogy Beszterce emelésére a kormány kiváló gondot fordít.

— **A nagyenyedi májusi vásár,** mint közelebbről a vásárok általában, kevés vételkezd mellett meglehetősen gyengén ütött ki. Testesebb szarvasmarhának s elvettve börjének is akadt vevője, de tehén, juh, sertés nagyon kevés volt eladható. A lóvásár éppen gyenge volt. Az országos vásár a szigorú idő miatt gyengén volt látogatva, eladni való csak lett volna, de mivel a gazdának nincs pénze, kereskedőnek, iparosnak sem volt keresete.

KÖZGAZDASÁG.

Erdélyrészi boraink a budapesti kiállításon.

Az „Erdélyi Gazda” után közöljük e bortermelőinkre nézve nagyfontosságú s legkitünőbb szaktekintélyunktől származó cikket.

Féleve mult, hogy a budapesti országos kiállítás lezajlott és mindnyájan tudjuk, hogy erdélyi országrészünk bortermelése ott igen méltón és díszesen volt képviselve, minél fogva az ennek megfelelő elismerést meg is nyerte. Tudjuk azt is, hogy bizonyos borvidékek és egyes szőlőtulajdonosok, — mint más alkalommal, egy ezuttal is — kitüntetve lettek; de ennek alapján még nem mondhatjuk meg azt, minő boraink azok, melyek ott a legnagyobb becsben részesültek; pedig ránk nézve ez a legfontosabb kérdés, mert a kereskedelemnek és idegen borkedvelőknek korántsem mindig azon fajta nyeri meg tetszését, mellyel itthon nagyra vagyunk, hanem gyakran egy egészen más! E tekintetben a bécsi és párisi világkiállítások igen érdekes tanúságot nyújtottak; melyekben a borhatóság ismertette is lelt és miután ezuttal valamely szerencsés körülmény folytán módomban volt a jury osztályozásába betekinthetni: kötelességemnek tartom ebbeli észleleteimet, — természetesen a névtelenség abszolút megővásával — ezennel közléteim: szükségesnek látom azonban előbb néhány általános statisztikai adatot felsorolni.

Az idetartozó IX. csoportban volt összesen bírálat alatt 79 kiállító 313 erdélyrészi borral; (ebből 66 kiállító s 204 bor erdélyi gazd. egyletünk collectiójára eskik) a kiüntetettek száma a következő:

Diszoklevél 4
Kiállítási nagy érem . . . 57,

melyből egyleti collectiónk 2 diszoklevelet és 49 érmet mutat fel.

Bátran elmondhatjuk tehát, hogy a mennyiséghez aránylag tán Tokaj-Hegyalját kivéve egy sem nyert annyi kitüntetést, mint éppen Erdély és ezen ítéletnek annal nagyobb súlya van, mert a bíráló bizottságban egyetlen egy erdélyi sem működött! Az igazat megvallva, e körülmény eleinte kissé kellemetlenül érintett, nem azért, mintha azt hittem volna, hogy irántunk igazságtalanok akarnak lenni, hanem azért, mert tartottam tőle, hogy a „magyarországi” nyelvérzék nem lévén szokva a mi borainkhoz, tán nem fogja azokat érdemükhez képest megbecsülni, mert a végén is minden ember a magát szereti jobban! De örömmel vallom be, hogy teljesen csalódtam, mert a jury ép oly érdemes, mint szakavatott előadója: Lovag Flan d o r f f e r a legnagyobb lelkiismeretességgel gondoskodott arról, hogy minden egyáltalában megízlelhető bor — és így a többivel együtt a miénk is — alapos bírálat alá kerüljön; fogadja a jeles képzettségű fiatal szakember a termelők nevében őszinte köszönetünket. A bírálati eljárás, mint hallom, egészen kifogástalan volt, a mennyiben a tagok sohasem tudták, hogy kinek a borát kóstolják. Az ízlendő fajta ugyanis poharakban, névtelenül került az asztalra és a jury kimondá ítéletét, mely jegyzőkönyvre vétetett, a bírálóknak tehát csakis a munka befejeztével jutott tudomásukra: mely borra, miként szavaztak? illetőleg minő kitüntetést adtak.

A mi már most az egyes borfajokat illeti, első sorban a belföldieket vesszük szemügyre! Az a sok mindenféle azonban, mely asztali-, pecsenye-, csemegebor és finom vegyes néven szerepelt, itt tekinteten kívül kell, hogy maradjon; mert heterogenitása minden biztos összehasonlítást lehetetlenne tesz, annyit azonban konstatalhatunk, hogy e téren a közép-marosi és kis-küküllői borvidék állotta meg legdicsőségesebben helyét.

(Vége következik.)

* **A géptulajdonos gazdaközönség érdekében.**
A budapesti és vidéki mezőgazdasági és általános gépkezelők egylete főfeladatául tűzte a gazdaközönségnek akár állandó működésre, akár a cséplési időnyre vagy csupán gépjáratásra is szakértő gépészeket ajánlani, azáltal meg kiméltetik a géptulajdonos a gépész keresés kellemetlenségétől, a szerződötés vagy alkudozás gondjától, de sőt némileg biztosítatik, hogy az egylet útján teljesen megbízható és szakképzetett gépészt szerezhet, mivel az egylet csak is ilyeneket igyekszik ajánlani tagjai közül. Az egylet titkári hivatala (Budapest Nyár-utca 5. sz. a.) folyton előjegyzésben tart a gépészet bármely ágában jártas gépészeket, úgy mozdony, mozdony, és fekvő gépvezetőket, szerelőket, kazán és gazdasági kovácsokat, kik egyszer-

smind okleveles gépkezelők is, továbbá szeszűzőket, malomgépészeket stb., mindezeket díjtalanul ajánlja és szerződöteti, elhelyezett tagjaiért pedig az erkölcsi felelősséget elvállalja. Felhívjuk a t. gazdaközönség figyelmét egyletünk ez irányú működésére, kérjék vegyék igénybe szolgáltatásunkat, támogassák érdekeiket szemelött tartó ezen ezélunkat s adjanak előnyt a megbízható szakembereknek az ismeretlenek felett. Detrich Gyula egyt. titkár.

FELELOS SZERKESZTŐSÉG:

Dr. MAGYARI KÁROLY
SZILÁGYI FARKAS TÖRÖK BERTALAN
Kiadó-tulajdonos WOKÁL JÁNOS

**Andel J.-féle
uj felfedezett
tengertuli por**

pusztít polokát, bohát, svábót, molyt, oroszogárt, legyet, hangyát, pincebogárt, madármolyt, egyáltalában mindennemű rovar, — majdnem természetfölötti gyorsasággal és biztosítással, — oly formán, hogy a létező rovaroktól még csak nyoma sem marad annak. Valódi minőségben és olcsó áron kapható:

Prága

Andel J.-féle gyógyfűkereskedésben

„a fekete kutyához” Huss-utca 13.

Nagy-Enyeden H. WINKLER JÁNOS ur vegyes-kereskedésben. 3-12

Hitdetmény.

Van szerencsém a n. é. közönség becses tudomására hozni, miszerint a Magyar-utczában Lázár Károly-féle házban (a Vágó-féle vendéglővel

szemben) egy a jelenkor igényeinek megfelelő női, díszített és díszítetlen kalap

DIVATTERMET

nyitottam.

Egyszersint bátorkodom annak dús berendezését a t. közönség becses figyelmébe ajánlani, valamint ezen szakmába vágó mindenféle átalakításokat elvállalok; szintugy nálam szalma, filz és ápre kalap állások a legjutányosabb árban kaphatók.

Pontos és szorgalmas kiszolgálással oda fogok törekedni, hogy a n. é. közönség megelégedését részemre kiérdemljem.

Számos látogatást kérve maradok mély tisztelettel

WEISZ IDA.

Nincs többé gyomor baj!

A legujabb találmány a szenvedő emberiség gygyítására a híres

GYOMORERŐSÍTŐ LIKÓR

a legnemesebb gyökerekből készítve. Régi igazság, hogy a gyökerek és fűvekben található fel az elveszett egészségnek gygyiszere. — A nevezett gyomor-erősítő likörnek különös sajátága, hogy a gyomorban savat nem okoz. Minden személyem iránti hízkelés nélkül mondhatom, hogy gyártmányommal tisztaságra, finomságra és gygyító erejére nézve egy szer sem mérkőzhetik és azért a t. ez. közönségnek örömmel jelenthetem, hogy gyomor-liköröm már sok gyomor-bajban szenvedőknek segített, a mit kezemben levő elismerési és hálairatok bizonyítanak. — Egy üveg ára 60 kr. Kapható a gyárosnál: **Kann Lipót** Budapest, Váci-kört 66. sz. és **WEKSZLER FERENCZ** úrnál Nagy-Enyeden. 9-10

64-szer kitüntetve 40 évi fennállása óta Nem tudtam aludni, a Hoff J.-féle egészségi maláta-csokoládé nekem az alvást és étvágyat visszaadta. **Lorencz** Antal, tanár, Petrina, 1885. február.

A legtöbb csász. kir. fele. dolmi hercz. udvari orvosai által melegen ajánlva. **Óvatosság** a vásárlás körül. **Extractum Malti** **Johann Hoffi**, Kapható valamennyi gyógyszerertárban, minden nagyobb kereskedésben; világosan csak ezt kell kérni.

Egyedül csak Hoff János-féle **maláta-kivonat egészségi sört** kell kérni. Kellően ízű hatalmas ital. A legjobb enyhítő és életfenntartó szer az üdülők, sorvadásban, mellbetegségben, tüdőbajban szenvedők számára és valamennyi üdült betegségben.

Maláta-kivonat csokoládé, vérszegénység, lesoványodás, gyengeség, idegesség, álmatlanságnál.

Konzentrált maláta-kivonat gyermekeknek valódi unikum. Oly egyéneknek, kik a sört nem szeretik, vagy kiknek természetbe nem veszi, a tüdőbajoknál, köhögés és görvénységkoránál.

Hálanyilatkozatok
az étrendi maláta-kivonat gygyításpozserek feltalálójának, melyek már 40 év óta jónak bizonyultak.

Legfelsőbb császári királyi, hercegi, fejedelmi nyilatkozatok

a Hoff János-féle étrendi maláta-kivonat tápgygyyszer készítmények felől, kiknek udvari orvosai a Hoff János-féle maláta-kivonat egészségi készítmények használatát a legmelegebben ajánlják.
I. Vilmos nemet császár: „Szép maláta-kivonata.” I. Ferencz József Ausztria császára: „Szívesen kitüntetem önt.” A szász király: „Jótékony az anyakirálynénak.” A dán király: „Észleltem gygyhatását.” Meklenburg-schwerini nagyhercege: „Elismerésem.”

HOFF JÁNOS urnak
a legtöbb európai fejedelmek udvari szállítója, os. kir. tanácsos, a koronás arany érdemkeresztnek tulajdonosa, magas porosz és német rendek lovagja. **Gyár Bécsben Graben Braunerstrasse 8.**

Raktárak Nagy-Enyeden:
KOVÁCS JÓZSEF és VARRÓ FERENCZ gygyosztartáraiban.

1886. Gygyjelentések. 1886.

Hogy mennyire használt a t. urnak nevét viselő Hoff János-féle maláta-kivonat egészségi sör idült mellbajban és mennyire van bizalmam annak kitünő gygyerejében, azáltal igazolom, miszerint ismét kérek 8 palaczk maláta-kivonat egészségi sört és 4 zacskó maláta-cukorkát, de ugy kérem, hogy 4 palaczk sör és 2 zacskó cukorka külön csomagolva legyen egyiket nevemre, a másikat Varga János, szinte csányi lakos és birtokos nevére, ki szinte mellbajban szenved és én ajánlottam neki.
Zala-Csány, 1886. márczius 1-én.
Erdős Ignác, plébános.

Via Arad, Maros-Illye, Erdélyben, 1886. márczius 5. Tek. uram! Felkérem önt, nekem a vasuton gyors szállítvánnyal 28 palaczk Hoff János-féle maláta-kivonati egészségi sört, melyet én már gyakran, mint kitünő erősítő szert használtam, küldeni czímemre: gróf Vas Hortensziának utánvételt mellett. **Vas B. grófnő.**
Vigyázat a vásárlásnál! Francia-, Angolország, Hollandia, Belgium, Amerika, ugymint Európa minden elsőrendű orvosi rendelik minden gygyosztartárban: eredeti **Extractum Malti Johann Hoffi**, hogy a beteg és javuló egészségük helyreállítására a valódit meg is kaphja, mert csak a Hoff János-féle egészségi maláta-kivonati gyártmányok 40 év óta jónak bizonyultak és 10,000 beteg felgygyulását elősegítették. Az eredeti Hoff János-féle egészségi maláta-gygyításpozserek diatitai dobozokon foglaltatik a védjegy (tojásdad arcképe, aláírása és felírása a feltalálójára Hoff Jánosnak, mint a maláta-kivonat egyedüli feltalálójának) és nem lehet a közönséget eléggé övni, pontosan az eredeti védjegyre ügyelni.

Árak: A valódi Hoff János-féle maláta-kivonati egészségi sörének 1 palaczk 60 kr. 11 palaczk 6 frt 60 kr. 28 palaczk 16 frt. 58 palaczk 32 frt. — 1/2 kilo maláta-csokoládé I. 2 frt 40 kr. 1/4 I. 30 kr. II. 1/2 kilo I frt 60 kr. 1/4 kilo 90 kr. Maláta-cukorkák 1 zacskó 60, 30 és 15 kr. Maláta-kivonat I üvege 1 frt 12, kisebb 70 kr. — 2 frton alól nem küldetik semmi.

Szerkesztői irod. Nagy-Enyeden A KIADÓHIVATALA hová lap szellemi részét közlemények küldje. **Kiadóhivatal** Wokál János könyvker. hová az előfizetések és hirtérmentesen küldje. Kéziratok nem adatnak.

A barczasági

(Sz.) A barczasági községek egy nagyben messzire kiható Ugyanis Brassóban iratukban az erdélyi sistoriumát arról érte kötelekeiből kiléptek az ág. hitv. magy. ennek tisztai kerületmezni.

Az elszakadást hozták fel, hogy a magyar ev. egy. lenni nem o haj állásban az erdélyi maradni nem szere szerepel a memor körülmény is, hogy kei között oly

Ezen lépés kö barczasági ág. hitv. századokon keresz evang. egyházhoz Oszintén meg hitv. magyarok mel tölti el keblün délyrészi evang. e nélkül ohajtanók, Erdély és anyaorsz az egyházi élet ter síljön.

Mi azon körü hitv. egyházkerület lásu egyházkerület felhívását visszautas látjuk, ez okon ezen negáció ereje Ennek gyngyítését zásában is, elszaká örömrézzel ezért. Az anyaország midőn az erdélyi egyesülés iránti ol a szándék vezére anyanyelvüktől me nek az isteni tiszt zásában való szab részben is korláto

TÁ
T. I
— N
Ki búsc
A teme
Thietessa
E sírha
Nézd,
Elrendé
Egyik
Más fo
Új virá
Mindég
Szere
Apolga
Ne kér
Jelek
E sír
Legke